

KRIVIČNO PROCESNO PRAVO

<https://doi.org/10.7251/CEST1524220G>

UDK 343.1:316.624–053.6

REFERAT

**РЕДОВНИ ПРАВНИ ЛИЈЕКОВИ У КРИВИЧНОМ
ПОСТУПКУ ПРЕМА МАЛОЉЕТНИЦИМА У
РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ****проф. др Младенка Говедарица***Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву,
mladenka.govedarica@pravni.ues.rs.ba*

***Апстракт:** Право на правни лијек јавља се као основно право сваког лица према коме се водио и окончао кривични поступак. То право поред устава¹ предвиђа и низ међународних докумената као што су Европска конвенција о људским правима и основним слободама у свом члану 2. Протокола 7, те Међународни пакт о грађанским и политичким правима у члану 14. став 5, који прокламују право човјека на подношење правног лијека против судских одлука (*beneficium appellationis*). Поред ових докумената који правни лијек третирају као темељно право сваког човјека постоје и међународни документи који искључиво уређују питања кривичне процедуре према малољетницима, а самим тим и питање права улагања правног лијека. Тако, Пекињика правила својим правилом 7 јасно утврђују права малољетника, а међу њима и право на жалбу вишој инстанци, затим, Конвенција о правима дјетета у свом члану 40. став 2. тачка б) (V) установљава право да одлуку поново разматра виши, надлежни, независни и непристрасни орган или судско тијело у складу са законом.*

***Кључне ријечи:** кривични поступак, малољетник, правни лијекови.*

1. УВОД

У општем кривичном поступку постоје три редовна правна лијека: жалба на првостепену пресуду, жалба на рјешење и жалба на другостепену пресуду. Паралелно томе, у кривичном поступку према малољетницима имамо два редовна правна лијека: жалба на пресуду и рјешење као један правни лијек и жалба на другостепену одлуку. Овакав поредак редовних правних лијекова у кривичном поступку према малољетнику настао је као резултат правила да се све васпитне мјере као доминантне кривичне санкције у поступку према малољетницима изричу у форми рјешења које се третира као општа форма доношења судских одлука, односно само изузетно може бити донијета судска одлука у форми пресуде, и то приликом изрицања казне

¹ Члан 16. став 2. Устава Републике Српске утврђује да је свакоме зајамчено право на жалбу или друго правно средство против одлуке којом се рјешава о његовом праву или на законом заснованом интересу.

малољетничког затвора. Као посљедицу тога у кривичном поступку према малољетнику фактички имамо три редовна правна лијека, јер се у једном од њих концентришу два правна лијека из општег кривичног поступка.

Прописивање жалбе на другостепену одлуку јавља се и на терену малољетничког кривичног процесног права, јер се овај редовни правни лијек у ранијим одредбама није предвиђао, односно у случају малољетних учинилаца кривичних дјела важило је правило двостепеног одлучивања. Само предвиђање треће инстанце у закону не долази у колизију са уставним нормама као и међународним обавезама Босне и Херцеговине. Штавише, Универзална декларација о правима човјека у свом члану 18. као и Европска конвенција о људским правима и основним слободама у члану 19, те Међународни пакт о грађанским и политичким правима у члану 14. став 5. прокламују право на употребу правног лијека. Самим тим, успоставља се право на жалбу против судских одлука донијетих у првом степену, из чега произлази да је постојање друге инстанце обавезно, али не и да је искључена могућност постојања више жалбених инстанци (Симовић & Симовић, 2011, 217).

Дакле, правни (редовни) лијекови као процесне радње оствариви су у поступку према малољетнику, а предузимају се од стране овлашћених лица са циљем укидања или преиначавања судске одлуке која је донијета у првостепеном кривичном поступку. У кривичном поступку према малољетницима у правилу се примјењују одредбе општег карактера које се тичу питања везаних за улагање правних лијекова, с тим да се прописује и неколико посебних одредаба којима се предвиђају одређена одступања. Правни лијекови законом су сврстани у двије групе: редовни и ванредни правни лијекови.²

Циљ улагања редовних правних лијекова од стране странака спречава наступање правноснажности судске одлуке која је можда неправилна и незаконита. Тако улагањем правног лијека странке захтијевају да се побијана одлука подвргне преиспитивању, те да се у зависности од резултата њеног преиспитивања мијења или да остаје каква јесте. Поред ове потребе странака јавља се и "законски циљ" правних лијекова који се рефлектује кроз исправљање грешака у нападаној одлуци са циљем доношења правилне и законите одлуке јер је оправдано очекивати да ће се кроз остваривање права на правни лијек судска одлука наћи у провјери њене ваљаности од стране непосредно вишег суда што пружа гаранцију за отклањање могућих грешака и доношење правилне одлуке. Дакле, интереси законитости и правилности поступања суда, али и правичности налажу постојање права на иницирање поступка преиспитивања чињеничне и правне утемељености донијете судске одлуке (Кнежевић, 2010, 227). Само иницирање преиспитивања судске одлуке омогућено је законским прописивањем одредаба којима се регулише питање улагања правних лијекова. Произлази да сврха и оправданост правних

² Рад се бави редовним правним лијековима којима се нападају неправноснажне судске одлуке.

лијекова у кривичном поступку јесте исправљање погрешних судских одлука (Pavišić i suradnici, 2001, 587).

2. ЖАЛБА НА ПРЕСУДУ И РЈЕШЕЊЕ

Улагање жалбе као редовног правног лијека у кривичном поступку према малолетнику, дозвољено је у погледу свих судских одлука које се могу донијети: рјешења о обустави поступка, рјешења о изрицању васпитне мјере као и пресуде о изрицању малолетничког затвора.³

Детаљнијим сагледавањем одредбе која регулише питање редовних правних лијекова у Закону о заштити и поступању са дјецом и малолетницима у кривичном поступку⁴ уочићемо да се ради о сличним рјешењима као и у случају улагања редовних правних лијекова у општем кривичном поступку. Међутим, и поред сличности кривични поступак према малолетницима има и своје особености које се манифестује на пољу редовних правних лијекова (Бејатовић, 1996, 219). Код жалбе као редовног правног лијека одступања се јављају у погледу лица која имају право на изјављивање жалбе, у погледу рока на улагање жалбе, утицаја воље малолетника на изјављивање жалбе, те у погледу суспензивног дејства жалбе.

а) У погледу субјеката који могу уложити жалбу долази до раскорака између упућујуће норме, по којој сва лица имају право жалбе, која то имају и у општем кривичном поступку у погледу првостепене пресуде. Тако у општем кривичном поступку поред странака и браниоца јавља се и оштећени као субјект, односно у групи субјеката који могу изјавити жалбу у корист оптуженог јавља се законски заступник, брачни односно ванбрачни друг, сродници оптуженог по крви у правој линији, брат, сестра, усвојилац или усвојеник. Самим тим упућујућа норма која је прописана чланом 116. став 1. Закона о малолетницима уноси недоумицу ко се може појавити као субјект за улагање жалбе у кривичном поступку према малолетницима. Сматрамо да се јасно морају одредити субјекти жалбе у овом кривичном поступку, првенствено што став 2. члана 116. уноси нове субјекте који се као такви не појављују у општем кривичном поступку. Односно, поменутом одредбом долази до ширења круга лица која могу уложити жалбу против судске одлуке. Тако поред наведених субјеката појављују се и старалац и хранилац који могу поднијети жалбу у корист малолетника и без његове воље. По логици ствари, оправдано је уклањање субјекта – усвојиоца и усвојеника, јер малолетник не може бити усвојилац па самим тим не може имати ни усвојеника.

³ Основи за улагање редовних правних лијекова на првостепену судску одлуку донијету у поступку према малолетнику су исти као и у случају улагања редовних правних лијекова на првостепену судску одлуку донијету у општем кривичном поступку.

⁴ Закон о заштити и поступању са дјецом и малолетницима у кривичном поступку ("Службени гласник РС", број: 13/10, 61/13 и 68/20). У даљем тексту Закон о малолетницима.

Како кривични поступак према малољетнику карактерише диспаратан положај оштећеног од његовог положаја у општем кривичном поступку, то је довело и до диспаратног положаја оштећеног у погледу права на жалбу. Па тако, док се у општем кривичном поступку право оштећеног на жалбу своди на могућност нападања судске одлуке само по питању имовинскоправног захтјева и трошкова поступка,⁵ у кривичном поступку према малољетнику оштећеном се не успоставља никакво право на жалбу, односно он се и не помиње као субјект жалбе. Овакво рјешење мотивисано је доминантношћу јавног интереса над приватним у овом по много чему специфичном кривичном поступку, па самим тим оштећени се не помиње као субјект жалбе иако му се не оспорава његово право на имовински захтјев (за који ће се у случају изрицања васпитне мјере упутити на парницу), с тим да на судску одлуку по том питању не може улагати жалбу. Поред оштећеног и орган старатељства иако има наглашену улогу у кривичном поступку према малољетницима, не располаже правом на улагање жалбе јер није странка у кривичном поступку, а осим тога нигдје се у закону посебно не помиње могућност изјављивања жалбе од стране овог органа.⁶ Ово законско рјешење потпуно је у складу са позицијом коју овај субјект остварује у кривичном поступку према малољетнику. Односно, иако има активно учешће у кривичном поступку, ипак је он споредни процесни субјект, кога можемо третирати и као помоћника јавног тужиоца за малољетнике, па се због тога и чини оправданим не успостављати му право на улагање жалбе јер тужилац има двострану процесну могућност улагања жалбе, како на штету тако и у корист малољетног лица. Слиједом тога, орган старатељства као помоћни орган на страни тужиоца као странке која има право улагања жалбе и у корист малољетника може упућивати смјернице у том правцу. Самим тим, иако се органу старатељства дају нека права и дужности која га несумњиво приближавају положају странке у кривичном поступку, ипак он није странка јер се не налази ни на страни оптужбе, ни на страни одбране. Као процесном субјекту, њему су дата одређена права и обавезе ради правилног провођења поступка и избора адекватне санкције, те у том правцу и помаже па се због тога означава као помоћни орган с положајем процесног субјекта у поступку према малољетницима, односно као посебни учесник у поступку према малољетницима (Сарић, 1971, 179; Васиљевић, 1981, 183; Николић, 1963, 129). Према томе, не дајући му право на жалбу орган старатељства задржава своју улогу помоћног органа, која се задржава на нивоу права и дужности која му припадају у поступку и избору индивидуално најадекватније санкције.

И на крају, чини се потребним садржински уредити питање субјеката жалбе у кривичном поступку према малољетницима, без примјене упућујуће норме, по којој жалбу могу поднијети сва лица која имају право жалбе у

⁵ Изузев уколико се појавио у улози супсидијарног тужиоца кад има право да улаже жалбу по свим жалбеним основима.

⁶ Одлука Врховног суда Србије, Кжм. 400/69, наведено према: Симовић. *et al.*, (2011), 243.

општем кривичном поступку. На тај начин би се и на пољу правних лијекова јасно огледала оправдана специфичност кривичног поступка према малољетнику као учиниоцу кривичног дјела који је у стању психосоцијалне незрелости, те му треба обезбиједити знатно "јаче" право на употребу правног лијека.

б) Друго одступање у погледу жалбе као редовног правног лијека у односу на општи кривични поступак видљиво је на терену рокова за њено улагање. На први поглед запажа се да рок за изјављивање жалбе на пресуду којом је изречен малољетнички затвор износи осам дана, односно знатно је краћи од рока за жалбу на пресуду у општем кривичном поступку који износи 15 дана. С друге стране, у случају изјављивања жалбе на рјешење о изрицању васпитне мјере и рјешење о обустави поступка, рок је осам дана, што је опет знатно дуже од рока за жалбу против рјешења у општем кривичном поступку који износи три дана.⁷

Произлази да је у кривичном поступку према малољетницима на терену правних лијекова рок за жалбу јединствен и износи осам дана у погледу свих судских одлука које су могуће по окончању кривичног поступка. Скраћивање рока за изјављивање жалбе на пресуду којом је изречен малољетнички затвор са 15 на осам дана по неким ауторима се чини оправданим, из разлога што је чињенични супстрат у малољетничким предметима, у правилу, мање сложен и опсежан, па поштујући с друге стране захтјев малољетничке процедуре за хитним поступањем скраћивање жалбеног рока на осам дана се чини оправданим (Hirjan & Singer, 1987, 495). Други аутори истичу да хитност поступања и брже вођење поступка далеко ефикасније може бити постигнуто квалитетнијим радом надлежних органа и службених актера кривичне процедуре, него нормативним скраћивањем рокова, јер рок од 15 дана не може у значајнијој мјери да допринесе дужем трајању поступка (Шкулић & Стевановић, 1999, 262-264). Иако је опште познато да се у поступку према малољетницима константно наглашава принцип хитног поступања који је доминантан у току цијелог поступка, рок од 15 дана би био оправдан из прагматичних разлога. Поред тога кривични предмети малољетника могу бити изузетно сложени како у чињеничном тако и у правном смислу, што они све чешће и јесу, нарочито с обзиром на врсту кривичних дјела која врше малољетници као и појаву стицаја.

Поред тога, ако се осврнемо на законску одредбу која успоставља рок од осам дана за улагање жалбе на два поменута рјешења, запажамо да се законодавац руководио потребом продужавања општег рока са три на осам дана, те је самим тим отишао у правцу давања више времена за улагање жалбе, па би по тој логици требало остати на општем року од 15 дана за улагање жалбе на пресуду којом је изречен малољетнички затвор, а не ићи у правцу скраћивања општег рока из било ког разлога.

⁷ Чланом 335. став 2. Закона о кривичном поступку Републике Српске, прописан је рок од три дана у коме се подноси жалба на рјешење а рачуна се од достављања рјешења, ако законом није другачије одређено.

Свакако да се продужавање рока са три на осам дана за рјешење којим се поступак обуставља односно изриче васпитна мјера чини оправданим, јер се рјешењима ове врсте у кривичном поступку према малољетнику кривична ствар рјешава мериторно за разлику од највећег броја рјешења донијетих у општем кривичном поступку која се нападају жалбом, а којима се углавном рјешавају процесна питања (Кнежевић, 2010, 229). С друге стране, оправдано би било увести рок од 15 дана за улагање жалбе на пресуду којом је изречен малољетнички затвор, јер се и овом судском одлуком мериторно рјешава кривична ствар са озбиљнијим посљедицама за малољетника, те је потпуно разумно дати дужи рок како би се малољетник и његова одбрана могли припремити за улагање правног лијека.

в) Особеност у погледу жалбе у поступку према малољетницима огледа се и у третирању воље малољетног лица да користи правни лијек. Као што је познато, одредбе општег кривичног поступка не познају могућност улагања правног лијека против воље оптуженог лица са изузетком када је оптуженом изречена казна доживотног затвора. Супротно томе, у случају малољетника Закон о малољетницима не захтијева присуство његове воље приликом улагања жалбе, односно јасно прописује да се жалба у корист малољетника може уложити и у случају када се он томе противи. Овакав став је мотивисан специфичношћу личности малољетника као учиниоца кривичног дјела у смислу његовог достигнутог степена психичког развоја који одговара овој доби живота.

Везано за вољу малољетника јесте и питање могућег одустанка од већ изјављене жалбе, па се то питање рјешава на начин да лица која су поднијела жалбу у корист малољетника могу одустати од ње само уз његову сагласност. У противном могло би се догодити да малољетник који је сматрао жалбу ових лица довољном, те због тога није изјавио своју жалбу, остане без редовног правног лијека (Шкулић & Стевановић, 1999, 261). Као и у погледу рока, тако и у погледу воље малољетника да одустане од већ изјављене жалбе поједини аутори истичу да малољетник у сваком случају може одустати од своје жалбе, јер уколико од његове воље зависи да ли ће изјавити жалбу, утолико прије од његове воље зависи и да ли ће остати при изјављеном редовном правном лијеку (Васиљевић & Грубач, 2002, 887). Дакле, како закон не прописује посебну одредбу у поступку према малољетницима која би регулисала питање одрицања и одустанка од жалбе, неки аутори изводе закључак да се сходно томе примјењује општа одредба из Закона о кривичном поступку, по коме малољетник може да се одрекне права на жалбу или да одустане од већ поднијете жалбе (Hirjan & Singer, 2002, 191). Супротно томе, постоје мишљења да се малољетник не може одрећи права на жалбу, нити да може одустати од жалбе коју је у његову корист изјавио овлашћени субјект. Међутим, малољетник би могао одустати од жалбе коју је сам изјавио уколико би постојала жалба неког од овлашћених лица (Sijerčić – Čolić. *et al.*, 1999, 597). У правцу оваквог закључка иде и мишљење професорке Јекић, која истиче став судске праксе по коме малољетник не може да се одрекне

права на жалбу, нити може одустати од већ изјављене жалбе (Јекић, 2003, 384). Произлази да опречна мишљења по овом питању настају као посљедица непрописивања законске одредбе којом би се регулисало питање одрицања и одустајања од жалбе у поступку по правним лијековима у случају малољетног учиниоца кривичног дјела. Ближе смо становишту да воља малољетника која би ишла у правцу одустанка или одрицања од жалбе не би била прихватљива, првенствено из разлога што се ради о личности која као централна фигура у кривичном поступку обилује психосоцијалним и биолошким карактеристикама, које као такве условљавају и посебан третман у кривичној процедури. Дакле, сама личност малољетника обилује психичком нестабилношћу која може и у погледу ових важних института имати далекосежне посљедице. Поред тога, малољетник често из незаинтересованости или бунтовничког става неће озбиљно схватати свој кривичнопроцесни положај, а то за посљедицу може имати и употребу ових института који би могли довести до угрожавања његовог права на одбрану и права на употребу правног лијека. Стога се из прагматичних разлога малољетнику не би требало дозволити да користи ове институте па чак и када то изричито захтијева. Ово не би нарушавало његов субјективитет воље који је у процесном смислу неспоран, али би заштитило његову психичку личност у смислу непредузимања радњи чији значај малољетник можда неће довољно схватити, а могу по њега имати одређене посљедице. Управо законска одредба којом се прописује да лица која поднесу жалбу у корист малољетника могу одустати од ње само уз његову сагласност, потврђује присутност субјективитета воље малољетника у процесном смислу. С друге стране, уколико би се субјективитет воље малољетника поштовао и у погледу института одрицања или одустанка, могло би се десити да малољетник користећи те институте заустави преиспитивање судске одлуке од стране више инстанце и у случајевима када би се то показало оправданим. Зато се субјективитет воље малољетника мора поштовати у ситуацијама када то иде њему у корист, док у случају могућег развијања ситуације која би по њега могла резултирати штетношћу, предност треба дати заштити његове процесне улоге у поступку над његовим субјективитетом воље. У правцу тога су и поједини ставови судске праксе према којима малољетник не може изјавити жалбу на своју штету, односно таквом жалбом се може сматрати и жалба којом се према малољетнику умјесто мјере појачаног надзора тражи изрицање заводске мјере, односно упућивање у васпитно поправни дом.⁸

г) Опште је познато да улагањем редовног правног лијека долази до активирања његовог суспензивног дејства, односно да уложена жалба задржава ступање на снагу правноснажности и извршности нападнуте одлуке. Према томе, благовременим улагањем жалбе спречава се извршење судске одлуке док по жалби не буде одлучено и док одлука донијета по жалби не буде достављена странци (Бејатовић, 1996, 136). Овакво потпуно суспензивно

⁸ ВСС, Кжм. 21/67, наведено према Павлица, Лутовац, 1985, 671.

дејство жалба има у погледу судских одлука којима су изречене васпитне мјере неинституционалног карактера, док се у случају изрицања васпитне мјере која се издржава у установи⁹ као и у случају изрицања казне малољетничког затвора јавља ограничено суспензивно дејство жалбе, односно у неким случајевима након испуњења одређених формалних услова јавља се несуспензивно дејство жалбе. Оваква специфичност у погледу жалбе у кривичном поступку према малољетницима огледа се кроз могућност елиминације суспензивног дејства жалбе од стране судије након саслушања родитеља и малољетника, али само ако у том правцу добије сагласност родитеља. Дакле, иако у правилу жалба има одгодно суспензивно дејство оно се овим изузетком може ставити ван снаге ако су родитељи на то дали пристанак. У овом случају, судија доноси одлуку да се одмах приступи извршавању изречене васпитне мјере, односно казне малољетничког затвора, односно долази до хитног васпитног реаговања према малољетнику, чак и прије правноснажности судске одлуке (Лазин, 1996, 113). Како се у закону не наводи у којој процесној форми судија одлучује, сматра се да то треба бити у форми рјешења на које би по логици ствари била искључена жалба, с обзиром да је таква одлука утемељена на потреби заштите малољетника кроз брзу примјену васпитног и ресоцијализирајућег третмана према њему како би се избјегло одуговлачење поступка (Шкулић & Стевановић, 1999, 267). Све у свему, децизиван услов за примјену ове специфичности у кривичном поступку према малољетнику у фази употребе правних лијекова јесте сагласност родитеља дата усмено на записник пред судијом и потписана. С друге стране, иако постоји законска обавеза да се и малољетник саслуша по питању ове могуће процесне ситуације те иако је његов пристанак пожељан он није неопходан (Група аутора, 2002, 137), што би значило да у случају непристајања малољетника одлука може бити донијета уколико су пристанак дали његови родитељи. Логичким посматрањем дате процесне ситуације, изоди се закључак да се примјеном несуспензивног дејства жалбе предузима брза социјалнопедагошка акција према малољетнику од стране друштва и његових родитеља. Међутим, и поред чињенице да се на овај начин брже приступа третману малољетника са циљем његовог поправљања, ипак се на овај начин смањује важност жалбе као редовног правног лијека у кривичном поступку према малољетнику. Поред тога, онемогућава се и постизање главног циља жалбе, а то је да се у неким случајевима спријечи ступање на снагу незаконите или неправилне судске одлуке, а самим тим да се спријечи и њено извршавање. Дакле, успостављањем несуспензивног дејства жалбе у случајевима када је малољетнику изречена заводска васпитна мјера или казна малољетничког затвора, потенцијално се отвара могућност да се малољетник упуту на издржавање поменутих санкција а да рецимо употребом жалбе у

⁹ Слиједом овакве законске формулације произлази да се појам установе у којој се извршава васпитна мјера односи не само на установе за извршавање заводских васпитних мјера, него и на установу – васпитни центар, у коме се извршава васпитна мјера упућивања у васпитни центар.

законском року дође до одлуке другостепеног суда која би могла указати на одређене неправилности како у суђењу, тако и у самој одлуци у погледу истакнутих жалбених основа. Код таквог стања ствари, преостало би само да се у случају укидања или преиначавања одлуке, уколико је могуће, изврши повраћај у пређашње стање (Васиљевић, 1981, 592).

3. ЖАЛБА НА ДРУГОСТЕПЕНУ ОДЛУКУ

Случајеви за улагање жалбе на другостепену одлуку тичу се измјене кривичне санкције у правцу њеног изрицања у новом облику који је неповољнији за малољетника, или у изрицању њеног дужег временског трајања од стране вијећа другостепеног суда при одлучивању у сједници или на главном претресу. У оба случаја тражи се да је дошло до погоршавања процесног положаја малољетника у смислу да му је вијеће за малољетнике другостепеног суда преиначило¹⁰ првостепену одлуку којом је према њему обустављен поступак или изречена нека ванинституционална васпитна мјера и након одржаног главног претреса изречло му казну малољетничког затвора или заводску васпитну мјеру (члан 118. став 1. тачка а) Закона о малољетницима), односно да му је вијеће за малољетнике другостепеног суда на сједници поводом жалбе изречло казну малољетничког затвора у дужем трајању или заводску васпитну мјеру тежу од оне која је изречена првостепеном одлуком (члан 118 став 1 тачка б) Закона о малољетницима). Правни смисао жалбе на другостепену одлуку јесте у насталом неповољнијем положају малољетника у погледу сада нове изречене судске одлуке, која би у пракси најчешће настала као резултат усвојене жалбе тужиоца, било из разлога што се малољетник уопште није жалио или је његова жалба одбачена, односно одбијена. Код таквог стања ствари, било би апсолутно противно разлозима правичности оспорити право на правни лијек којим би малољетник могао нападати одлуку другостепеног суда која је за њега неповољна. Прописивањем овог правног лијека законодавац јача процесну заштиту малољетног лица од могућих неправилности приликом одлучивања по жалби од стране другостепеног суда. Дакле, у два поменута случаја долази до преиспитивања новоизречене судске одлуке којом се малољетнику изричу нове кривичне санкције, или му се поопштрава већ раније изречена казна малољетничког затвора, односно изриче заводска мјера тежа од оне која је изречена у првостепеној одлуци. У овим случајевима оправдано је омогућити преиспитивање поопштравања казне уколико се десило да се малољетнику изрекао малољетнички затвор у дужем трајању, односно да му се умјесто

¹⁰ Овдје се највјероватније ради о терминолошкој грешци у погледу тога што умјесто ријечи "преиначило" треба да стоји "укинуло" јер само у случају укидања првостепене судске одлуке може доћи до одржавања главног претреса пред другостепеним судом. Преиначавање подразумијева случај када жалбено вијеће констатује да је чињенично стање добро утврђено, али на њега није извршена правилна примјена закона у погледу кривичне санкције.

заводске мјере упућивања у васпитну установу у којој најдуже може остати двије године, изрекло упућивање у васпитно - поправни дом у коме најдуже може остати четири године. Дакле, у оба случаја улагања жалбе на другостепену одлуку наглашена је кривична санкција, било да се јавља у потпуно новом облику који је неповољнији за малољетника или у дужем временском трајању. Самим тим, разлика у изреченој кривичној санкцији између оне која је изречена у првом степену и оне која је изречена у другом степену, јавља се као једини разлог за улагање овог правног лијека. Битно је истаћи да суд трећег степена оцијењује да ли је другостепени суд приликом одржавања претреса правилно примијенио кривичноматеријалну одредбу на утврђено чињенично стање, односно да ли је правилно подвео утврђено чињенично стање пред првостепеним судом под кривичноматеријалну одредбу. Јасно је да за испитивање имамо чињенично стање утврђено на главном претресу пред другостепеним судом које подлијеже контроли суда треће инстанце, а уз то имамо и контролу двије супротне судске одлуке (првостепеног и другостепеног суда) у погледу врсте кривичне санкције, с тим да сада другостепена одлука иде на штету малољетника. Поред случаја испитивања ваљаности другостепене одлуке донијете након одржаног главног претреса, суд треће инстанце по основу овог правног лијека може испитивати и ваљаност другостепене одлуке донијете на сједници у погледу изрицања дужег трајања казне или заводске мјере (на штету малољетника) у односу на ону изречену у првостепеној одлуци.

Надлежност рјешавања жалбе на другостепену одлуку припада Врховном суду, који у вијећу од тројице судија који имају посебна знања из области права дјетета и преступништва младих доноси своју одлуку на сједници. Битна карактеристика одлучивања по жалби јесте да се пред вијећем суда трећег степена не може одржати претрес (члан 118. став 4. Закона о малољетницима), тј. одлучивање се обавља у сједници вијећа за коју по аналогији вриједе све одредбе о сједници вијећа пред другостепеним судом. Сагласно томе, суд трећег степена оцјењује чињенично стање из списка и на основу тога доноси своју одлуку. Приликом одлучивања о жалби на другостепену одлуку, суд трећег степена може у случају недопуштене и неблагоприятне жалбе донијети рјешење којим одбацује жалбу,¹¹ односно у случају неосноване жалбе донијети рјешење или пресуду којом одбија жалбу и потврђује другостепену одлуку. У случају када би усвојио жалбу, суд може донијети одлуку којом врши преиначавање или укидање другостепене одлуке. Преиначавање другостепене одлуке настало би као последица добро

¹¹ Како се жалба на другостепену одлуку подноси суду првог степена који испитује њену допуштеност и благовременост, те је потом прослеђује другостепеном суду који такође треба да испита ваљаност жалбе у погледу поменутих питања, мало је вјероватно да ће неблагоприятна, односно недопуштена жалба доћи на разматрање трећестепеном суду, али отворена је и та законска могућност која је ријешена на начин да и овај суд има обавезу да прво испита допуштеност и благовременост, па уколико је то у реду, да иде у испитивање жалбеног основа.

утврђеног чињеничног стања у другостепеном поступку, али на које није извршена правилна примјена закона у погледу кривичне санкције. Супротно томе, укидање другостепене одлуке било би у случају непотпуног или погрешно утврђеног чињеничног стања на претресу пред другостепеним судом када би суд трећег степена укидајући одлуку наложио поновно отварање главног претреса.

У жалбеном поступку пред судом трећег степена такође важи пуна примјена института *beneficium cohaesionis* (члан 118 став 3 Закона о малољетницима), што подразумијева да ако трећестепени суд поводом жалбе утврди да су разлози због којих је донио одлуку у корист малољетника и за неког од саоптужених који нису изјавили жалбу или је нису изјавили у том правцу на одлуку другостепеног суда, поступиће *ex officio* као да таква жалба постоји.

И на крају, како законодавац није прописао рок за улагање жалбе на другостепену одлуку, изводимо закључак да он аналогним тумачењем износи осам дана од дана пријема пресуде односно рјешења, дакле важи рок који је прописан за редовни правни лијек - жалбу на пресуду и рјешење.

4. ЗАКЉУЧАК

Правни лијекови спадају у најинтересантнија и истовремено најкомплекснија питања формалног кривичног права. Њихов практични значај је изузетно велик ако се зна да су уско везани за потребу контроле исправности судских одлука прве инстанце које су од највеће важности по заинтересовано лице. Њихов значај је евидентан и на пољу малољетничког кривичног права као важне гране права по друштво с обзиром да се бави малољетним извршиоцима кривичног дјела. Из тог разлога смо истакли да је у погледу жалбе на пресуду и рјешење (као редовног правног лијека у кривичном поступку према малољетнику) потребно садржински уредити питање субјеката жалбе без примјене упућујуће норме по којој жалбу могу поднијети сва лица која имају право жалбе у општем кривичном поступку. На овај начин би се на пољу правних лијекова јасно огледала оправдана специфичност кривичног поступка према малољетнику као учиниоцу кривичног дјела. Поред тога у погледу рока за улагање жалбе било би корисно рок продужити са садашњих осам дана на 15 дана из разлога што кривични предмети малољетника могу бити изузетно сложени како у чињеничном тако и у правном смислу, што они све чешће и јесу.

Литература

- Бејатовић, С., Кривично процесно право, посебни део, Београд, 1996;
Васиљевић, Т., Систем кривичног процесног права, Београд, 1981;
Васиљевић, Т., Грубач, М., Коментар Законика о кривичном поступку, Београд, 2002;
Група аутора, Млади у сукобу са законом у свјетлу актуелних проблема малољетничког кривичног правосуђа у БиХ, Бања Лука, 2002;
Јекић, З., Кривично процесно право, Београд, 2003;

- Кнежевић, С., Малолетничко кривично право, Ниш, 2010;
 Лазин, Ђ., Посебни и помоћни кривични поступци, Београд, 1996;
 Николић, Р., Збирка прописа о примени васпитних и казних мера према малолетницима, Београд, 1963;
 Pavišić, B. i suradnici, Komentar Zakona o kaznenom postupku, Rijeka, 2001;
 Павлица, Ј., Лутовац, М., Закон о кривичном поступку у практичној примени, Београд, 1985;
 Sijerčić Čolić, H., Vuleta, D., Hadžiomerađić, M., Komentar Zakona o krivičnom postupku, Sarajevo, 1999;
 Симовић, М., Симовић, В., Кривично процесно право II, Источно Сарајево, 2011;
 Симовић, М., Јовашевић, Д., Митровић, Љ., Симовић Нишевић, М., Коментар Закона о заштити и поступању са дјецом и малолетницима у кривичном поступку Републике Српске, Бања Лука, 2010;
 Hirjan, F., Singer, M., Maloljetnici u krivičnom pravu, Zagreb, 1987;
 Hirjan, F., Singer, M., Komentar zakona o sudovima za mladež i kaznena djela na štetu djece i maloljetnika, Zagreb, 2002;
 Carić, A., Problem maloljetničkog sudstva, Split, 1971;
 Шкулић, М., Стевановић, И., Малолетни делинквенти у Србији, Београд, 1999.

Законски прописи

- Закон о заштити и поступању са дјецом и малолетницима у кривичном поступку Републике Српске ("Службени гласник РС", бр: 13/10, 61/13, 68/20);
 Закон о кривичном поступку Републике Српске ("Службени гласник РС", бр: 53/12, 91/17, 66/18, 15/21).

REGULAR LEGAL REMEDIES IN CRIMINAL PROCEEDINGS AGAINST MINORS IN THE REPUBLIC OF SRPSKA

Dr Mladenka Govedarica, LL.D.

Faculty of Law, University of East Sarajevo

Summary: *The right to a legal remedy appears as a fundamental right of every person against whom criminal proceedings have been conducted and concluded. In addition to the constitution, this right is provided for by a number of international documents, such as the European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms in Article 2 of Protocol 7, and the International Covenant on Civil and Political Rights in Article 14, paragraph 5, which proclaim the right of a person to submit legal remedy against court decisions (beneficium appellacionis). In addition to these documents that treat the legal remedy as a fundamental right of every human being, there are also international documents that exclusively regulate the issues of criminal procedure against minors, and therefore the issue of the right to institute a legal remedy. Thus, the Beijing Rules, with its rule 7, clearly establish the rights of minors, including the right to appeal to a higher instance, then, the Convention on the Rights of the Child in its Article 40, paragraph 2, point b) (V) establishes the right to have the decision reconsidered by a higher authority, competent, independent and impartial authority or judicial body in accordance with the law.*

Keywords: *criminal procedure, juvenile, legal remedies.*